

פרשת במדבר סיני

פרק א

(ב) **שאו את ראש. כמו: כי תשא, ושם מפורש.** פירש שם, כי מנהג החושבים לשים בראש האגרת¹ הכלל.²

(יט) **כי הראש <בדרום>³ והזנב בצפון, ולא אוכל לפרש.** ר"ל בלא אריכות. ויראה לי שהוא רומז במה שהתבאר ב'ספר השמים והעולם', שהמשיל כאלו איש שוכב פרקדן ראש בדרום ורגליו בצפון⁴ ומניע הגלגל בידו הימנית, על כן התנועה היומית מהמזרח.⁵ וכן כונתו בראש התלי, שהוא בדרום וזנבו בצפון.

פרק ב

(יז) **כי הגרשנים והמררים נוסעים בין דגל⁶ יהודה.** כל זה מבואר בפרשת בהעלותך.
(לב) **והנה בעשרים יום לא מת אחד מהם.** כי בעשרים לחודש השני נסעו.

פרק ג

(ד) **ולא הניחו בנים קטנים או גדולים.**⁷ דקדק <באמרו>⁸ בתולדות אהרן ומשה: בהר סיני (במ' ג, א), ושאר הפקודים נפקדו במדבר סיני. אם כן בא הכתוב להודיע, כי מהר סיני עד זמן הפקידה במדבר סיני, <שהיה בין שניהם קרוב מעשרה חדשים, לא נוספו תולדות אהרן ומשה>⁹ רק חסרו שני בני אהרן.¹⁰ **על כן חסר ממספר הלויים.** ר"ל חסר שלא ספר תולדות אהרן ומשה בפקוד שאר הלויים במדבר סיני. **כי הגדולים יתכן שיולידו.** מהיום <ההוא עד יום פקודת במדבר. ר"ל>¹¹ כי אם היו לנדב ואביהוא בנים גדולים בהיותם בהר סיני, יתכן שיולידו מהיום ההוא עד יום פקודת במדבר סיני או קודם לכן. ואם היה כן, פקדם אז עם <שאר>¹² בני לוי. אבל בעבור שלא היה כן, <גם>¹³ לא הניחו בנים קטנים, לא¹⁴ פקדם במדבר סיני אבל הזכיר¹⁵ הנה תולדותם שהיו בהר סיני. וכן היו במדבר סיני, רק חסרו שני בני אהרן כמו שאמר. **על פני. פירשתיו.** בפסוק: לא יהיה לך (שמ' כ, ג). פירוש, בהיותו נמצא אתו.¹⁶

¹ כ"י דה מוסיפים: בראש.

² ראה א"ע, שמ' ל, יב.

³ כך בכ"י דהז; בכ"י א ליתא.

⁴ כ"י ד מוסיף: מנהיג.

⁵ ראה אבן רשד, הפירוש הקצר לספר השמים והעולם, בתרגומו של ר' משה אבן תבון, מאמר ב, מהדורת ש' חורש, עמ' 39.

⁶ כ"י ד מוסיף: מחנה.

⁷ בכ"י דה: גדולים או קטנים.

⁸ כך בכ"י דה; בכ"י א: באמרם.

⁹ כך בכ"י דה; בכ"י א ליתא; בכ"י ז' אם כן בא הכתוב [...] במדבר סיני ליתא.

¹⁰ ראה א"ע, במ' ג, א.

¹¹ כך בכ"י דה; בכ"י אז ליתא.

¹² כך בכ"י דהז; בכ"י א ליתא.

¹³ כך בכ"י דהז; בכ"י א ליתא.

¹⁴ בכ"י ד: אלא.

¹⁵ בכ"י ז: לא הזכיר.

¹⁶ בעל אוות נפש מתכוון לפירוש הארוך של א"ע לפסוק בשמות, שם הוא כותב: 'וטעם על פני, כמו: וימת הרן על פני תרח אביו (בר' יא, כח). שהיה נמצא אתו וראה מותו'. אולם אבן עזרא מתכוון למה שכתב בפירוש הקצר לפירוש: 'וטעם

(טו) **עד שוב המחברת.** ר"ל מחברת הירח עם השמש שזה כאלו הוא בסוף כל חדש. **או קרוב מהמקום הראשון זה אל זה.** ר"ל <שאיין נולד>¹⁷ בשאר ימי החדש כאשר יעבר עליו חדש ימים ישובו הירח והשמש בקרוב מהמקום הראשון במבט זה אל זה כאשר היו בעת הולדו.

(לה) **כי אין בנגב שום דבר.** ר"ל שאין בו ישוב כי הישוב מגיע עד סוף ס"ו חלקים ממשוה היום לצד צפון, <ולצד דרום אין הישוב מגיע, רק עד י"ו חלקים>¹⁸.

(לח) **<במקום התחברות העגולות.** ר"ל עגולות משהו היום ועגולות אמצע גלגל המזלות הנוטה ממשוה היום לצד צפון>¹⁹ ודרום²⁰ קרוב מכ"ד מעלות.

(לט) **דקדק להביא ראיה מהמספר, ר"ל כי בכורי הלויים חלק מע"ג מהלויים.** מספר הלויים כ"ב אלפים. ואם תחלקם על ע"ג – יצא בחלוק שלש מאות בקרוב. **וכשאתה לוקח כמספר הזה מפקודי ישראל.**²¹ ר"ל שתחלק פקודי ישראל, שהם ו' מאות אלף וג' אלפים וחמש מאות וחמשים, לע"ג חלקים – ויצא בחלוק ח' אלפים וב' מאות וס"ז²² בקרוב. **ואחר כן תקח במספר פקודי הלויים [הבאים לצבא כנגד פקודי הלויים] מבן חדש.** ר"ל שתגרע ממספר הבאים לצבא, לפטור פקודי הלויים מבן חדש, (מ)מספר בכורי הלויים.²³ מספר²⁴ הבאים לצבא ח' אלפים והי²⁵ מאות ושמונים,²⁶ וכאשר תגרע מהם ג' מאות, שהוא מספר בכורי הלויים – ישאר בקרוב לחלק מע"ג לפקודי ישראל. וכונת יהודה הפרסי, כי כאשר באים לצבא העבודה שנגרע מהם ג' מאות, הם בקרוב כמו חלק מע"ג מפקודי ישראל, כן בכורי הלויים חלק מע"ג מפקודיהם.²⁷ **ולא אמר כלום** כמו שאמר החכם. **ואין קצב אחרית.**²⁸ שאין גבול לסוף עד <כמה>²⁹ יפקדו.

(מ) **הנה זכר שם התאר.** ר"ל שאינו סמוך אל 'בכור'.³⁰

פרק ד

(ו) **עליו. עם המסך.** ר"ל שישוּב 'עליו' אל³¹ הארון. **וי"א שישוּב מלת 'עליו' אל מלת: <את> פרכת המסך** (במ' ד, ה), **וכמוהו: ותצפנו** (יהו' ב, ד). ר"ל ששב³² אל מלת 'את',³³ לא אל 'פרכת', <כי היא נקבה>³⁴; וכן 'ותצפנו' שב אל מלת 'את', ולכן בא בלשון יחיד.

על פני, אחר שתדע שאנכי בראתי הכל וכבודי מלא הכל, לא יהיה לך אלהים זולתי. וטעם **על פני** כמו: על פני אהרן אביהם (במ' ג, ד), וזה כדברי אחד מנבוכי הלב: אל תכעיס את אדוניך למרות את פיו והוא רואך.

¹⁷ כך בכ"י דה; בכ"י אז ליתא.

¹⁸ כך בכ"י דה; בכ"י אז ליתא.

¹⁹ כך בכ"י דה; בכ"י אז ליתא.

²⁰ בכ"י ד: ולצד דרום.

²¹ בכ"י דה: בני ישראל.

²² בכ"י דה: ופ"ח.

²³ בכ"י ז: לפטור פקודי הלויים מבן חדש, ר"ל שתגרע ממספר הבאים לצבא לפטור פקודי הלויים.

²⁴ בכ"י דה: 'מבן חדש' [...] המספר ליתא.

²⁵ בכ"י דה: ח'.

²⁶ ראה במ' ד, מח.

²⁷ כך בכ"י ה; בכ"י א ליתא. בכ"י ד: מפקודיהם; בכ"י ז: הלויים.

²⁸ בכ"י דה: אחרת.

²⁹ כך בכ"י דה; בכ"י אז ליתא.

³⁰ בכ"י ד: זכר; בכ"י ה: הזכר.

³¹ בכ"י דה: על.

³² כ"י ה מוסיף: עליו.

³³ כ"י דה מוסיפים: פרכת.

